

Specificul activității recuperativ-logopedice (ARL) în dizabilități auditive

Natalia Ciubotaru, lector

”Un copil cu deficiențe de auz poate să facă aproape aceleași lucruri ca și un auzitor – doar că nu aude. Mai mult decât orice, el are nevoie de limbaj și comunicare.”
R.M. Boschis

Summary

Educating communication is a crucial element for achieving the normalization and social and professional integration of all forms of disability. Effectiveness of enforcement activities in disability aids recuperative-logopedical streamlines, stimulates and educates the language. Researchers: green Bodorin, Bucun, Stanică, Racu etc. argue that the practice activities in disability aids recuperative-logopedice, demutizarea includes applying a method identical to the one used when the mother teaches her child to say the first words. It is considered that the speech delivered globally (from the beginning) immediately becomes the expression of thought, thus facilitating the fight against gestural language and possible consequences.

Din cele mai vechi timpuri pînă în prezent cercetarea dizabilităților auditive denotă o multitudine de particularități, esențe, manifestări. Domeniul surdopsihopedagogiei și-a găsit reflectare în ample studii și cercetări științifice. Astfel, în lucrarea „Despre simțurile celor care simt”, Aristotel afirmă că cine s-a născut surd, acela va deveni mut, constatare, care de fapt înregistrează fenomenul legăturii funcționale dintre deficiența auditivă și dificultățile majore în însușirea limbajului.

Ca urmare a cercetărilor și studiilor aprofundate, a fost posibilă elaborarea de metodologii recuperative prin raportarea la gravitatea acestuia, la forma de manifestare, la vârsta copilului, la posibilitățile de compensare și dezvoltare ale structurilor psihice. Una din condițiile dezvoltării limbajului la copiii cu dizabilități auditive sunt metodele de intervenție terapeutică ce ar permite a echilibra dezvoltarea limbajului la copiii cu dizabilități auditive.

Disfuncția auditivă profundă condiționează un șir de particularități psihofiziologice cum ar fi: redresarea funcționalității structurilor senzoriale, subdezvoltarea proceselor de cunoaștere și, mai cu seamă, a subdezvoltării limbajului verbal.

Această situație a determinat orientarea activității din domeniul învățămîntului special către rezolvarea problemelor legate de educarea limbajului și stimularea comunicării la persoanele cu deficiențe auditive, ceea ce condiționează eficiența integrării lor sociale. În rezultatul acestor preocupări a apărut o varietate de programe și metode destinate intervenției în dezvoltarea și valorificarea limbajului.

Limbajul este un mijloc de creație, de afirmare de sine, de adaptare și de facilitare a relațiilor sociale. Limbajul este strîns legat de evoluția personalității copilului cu dizabilități auditive, pe care o exprimă din punct de vedere al stilului, al nivelului de cultură și al sociabilității. Copiii surzi pot achiziționa comunicarea verbală doar în condiții speciale de instruire. La o anumită etapă a dezvoltării copilului mijloacele de comunicare folosite nu mai corespund cerințelor și nu pot reda pe deplin conținutul. Aceasta condiționează necesitatea de trecere la o formă nouă de comunicare – cea verbală.

Demutizarea este o activitate complexă de înlăturare a mutității cu mijloace proprii surdologiei, prin folosirea căilor organice nealterate și pe baza compensării funcționale.

Demutizarea este o problemă inițială și totodată fundamentală a surdologiei.

Ea presupune:

- recepția vorbirii prin labiolectură și prin utilizarea de mijloace naturale sau tehnice a auzului rezidual;
- emisia vorbirii - articularea - care poate fi corelată cu însușirea grafemelor;
- realizarea comunicării verbale (oral și scris).

În procesul demutizării, sunt folosite atât metode generale de învățămînt (ex. demonstrația, exercițiul, modelarea, conversația etc.), cât și metode speciale (ex. imitația, metoda mecanică, metoda orală simplă sau combinată

etc.). De asemenea, la educarea și instruirea persoanei cu deficiență auditivă, o contribuție importantă o pot aduce și metodele clasice de instruire și educație (exemplu: mimică, grafică și dactilă).

Formele de comunicare folosite în activități recuperativ-logopedice la copiii cu deficiență auditivă sunt:

1. Comunicarea verbal-orală și scrisă – la bază avînd un vocabular dirijat de anumite reguli gramaticale; labiolectura – fiind un suport important în înțelegere.

2. Comunicarea mimico-gestuală – este cea mai frecventă formă de comunicare, de multe ori folosită într-o manieră stereotipă și de auzitori.

3. Comunicarea cu ajutorul dactilemelor – are la bază un sistem de semne manuale care înlocuiesc literele din limbajul verbal și respectă anumite ”reguli gramaticale” în ceea ce privește topica formulării mesajului.

4. Comunicarea bilingvă – comunicare verbală+comunicare mimico-gestuală, comunicare verbală+comunicare cu dactileme.

5. Comunicare totală - folosirea tuturor tipurilor de semne, în ideea de a se completa reciproc și de a ajuta la corectitudinea comprehensiunii mesajului.

Ca obiective comune amintim crearea și menținerea motivației pentru însușirea comunicării, a ambianței care poate fi naturală (ceea ce presupune condiții reale) și artificială (în clasă, în cabinete etc.). De asemenea, problema recepției și a emisiei vorbirii (articulării) se pune, în mod diferențiat în raport cu specificul dizabilității, cu aparatura tehnică de amplificare utilizată (proteze auditive).

Condițiile esențiale pentru crearea mediului verbal și, prin urmare, pentru dezvoltarea limbajului sînt următoarele:

- comunicarea verbală motivată cu copiii în procesul activității practice; formarea necesității de comunicare verbală;

- încurajarea tuturor manifestărilor de vorbire ale copiilor, oricare ar fi nivelul acestora; stimularea copiilor în vederea utilizării active a vorbirii;

- utilizarea reziduurilor auditive rămase în calitate de condiții necesare pentru formarea limbajului oral și comunicare;

- controlul vorbirii copiilor din partea celor maturi;

- respectarea cerințelor unice față de limbajul maturilor.

Fiecare dintre condițiile menționate necesită o atenție permanentă și presupun coordonarea activității specialiștilor și părinților. Mediul verbal nu este doar un component al procesului de formare a vorbirii, ci și factorul care asigură conștientizarea rezultatelor dezvoltării vorbirii la copii.

În ceea ce privește metodele de însușire a limbajului, se poate afirma că cele mai multe sunt comune diferitelor tipuri de dizabilități: imitația, demonstrația, exercițiul, modelarea, gesticulația etc.

Conținutul programelor trebuie să fie astfel elaborat încât să corespundă fiecărui tip de dizabilitate raportat la vîrsta, la nivelul dezvoltării psihice, al comunicării verbale (sau nonverbale), reziduurilor auditive, gradului de socializare etc.

Din practica activităților de demutizare în Republica Moldova s-au afirmat următoarele metode de demutizare: *metode clasice de demutizare*.

Metoda orală de demutizare și variantele ei.

Metoda orală, cu diferitele ei variante, a constituit și constituie principalul mijloc de demutizare. De altfel, numai prin metoda orală se realizează „demutizarea” în adevăratul sens al acestei noțiuni. În nici un caz nu se poate vorbi de demutizare, ci doar de instruire și educație, în condițiile utilizării în mod exclusiv a limbajului mimico-gesticular sau a dactilemelor.

Metoda orală urmărește însușirea emisiei (articulării) și a recepției vorbirii (cu sau fără proteze auditive), pe senzațiile vibro-tactice (verbo-kinestezice) și pe impresiile vizuale ale organului fonator.

Metoda orală aplicată în mod clasic presupune însușirea articulării corecte și a comunicării cât mai inteligibile. Aplicată prin prisma cerințelor actuale, metoda orală presupune realizarea recepției și emisiei vorbirii în unitate cu ajutorul mijloacelor tehnice și didactice moderne (exemplu, proteze electro-acustice individualizate) în scopul exersării proceselor psihice, formării comunicării verbale și scoaterii deficienților de auz din statutul de subculturali.

În demutizare se pune accent pe gimnastică, se sprijină pe gust (pentru emiterea fonemelor). Pentru „a” se folosește apa, pentru „u” untdelemnul, pentru „i” oțetul, pentru „o” apa zaharată, pentru „e” absintul etc., se recomandă conversațiile libere (uzuale) în timpul plimbărilor și muncii fizice în grădina.

Din punct de vedere metodologic, s-au stabilit mai multe etape în însușirea articulării și a vorbirii:

1. Etapa învățării sunetelor și a silabelor (un an, chiar și mai mult).
2. Etapa învățării cuvintelor (vocabularului).
3. Învățarea structurii gramaticale și a unor propoziții simple, pentru a ajunge în final.
4. Etapa realizării comunicării verbale.

Metodele global-orale de demutizare preconizează însușirea vorbirii pornind de la întreg – de la cuvinte și propoziții.

Adepții acestor metode susțin că, în practica demutizării, aplică o metodică identică cu cea pe care o folosește mama când își învață copilul auzitor să rostească primele cuvinte. Se consideră că vorbirea predată global (de la început) devine imediat expresia gândirii, facilitând astfel lupta împotriva limbajului gestual și al urmărilor posibile.

În cadrul metodei global-orale există mai multe curente:

a) Metoda „natural-britanică” se bazează pe tendința instinctivă de a vorbi.

b) Metoda „belgiană” constă în:

- exerciții de identificare a obiectelor reale și a imaginilor acestora;
- utilizarea unor cartonașe tip pe care sunt scrise cuvinte sau propoziții scurte și asocierea

lor la obiectele și imaginile corespunzătoare;

- pregătirea pentru articulare prin exersarea organelor fonatoare;
- predarea globală a cuvintelor și propozițiilor - articularea corectă cu ajutorul palatului

laringian.

c) Metoda „germană” creată de Malisch și, pentru care, punctul de plecare în însușirea vorbirii este cuvântul.

Deci, putem menționa, că personalitatea fiind considerată un sistem dinamic deschis procesului compensării implică și în cazul deficientului de auz următoarele principii:

- integrării și ierarhizării, care explică posibilitatea autoreglării și echilibrării organismului;
- activismul fundamental în compensare organică și funcțională (numai în activitate se realizează compensarea);
- unității tuturor componentelor sistemului analizei și sintezei datelor și informațiilor din scoarța cerebrală, care determină și metodologia recuperatorie.

Educarea comunicării constituie un element primordial pentru realizarea procesului de normalizare și integrare socială și profesională a dizabilităților auditive.

Bibliografie

1. Bodorin, C., *Surdopsihologia*, Chișinău, 2010.
2. Pufan, C., *Probleme de surdopsihologie*, vol. I și II, 1972, 1982.
3. Racu, A., Racu, S., *Pedagogia specială*, Tipografia Centrală, Chișinău, 2012.
4. Stănică, C, Popa, *Elemente de psihopedagogie a deficienților de auz*, 1994.
5. Verza, Em., Verza, Fl., *Tratat de psihopedagogie specială*, Ed. Universității din București, 2011.
6. КУЗЬМИЧЕВА, Е., П., *Развитие устной речи у глухих школьников*, Просвещение, М., 2001.